

Kurgusal Nitelikli Çocuk Kitapları ve Karakter Eğitimi

*Oğuzhan YILMAZ**

Öz

Kurgusal nitelikli çocuk kitaplarındaki hayvan karakterler özelinde verilen iletilerin tespit edildiği çalışma, doküman analizi deseniyle yapılmıştır. Çalışmanın örneklemini oluşturabilmek amacıyla ilkin çocuk edebiyatı alanında yazılmış ders kitapları gözden geçirilmiş, bu kitaplarda yer alan fabl ve masal başlığı altında bu türle uğraşan, ağırlıklı olarak bu türde eser veren yazarların isimleri tespit edilerek bir liste oluşturulmuştur. Sonrasında bu liste iki çocuk edebiyatı uzmanına gönderilerek eser seçimi ile ilgili uzmanların görüşleri alınmıştır. Nihayetinde Bestami Yazgan, Tarık Dursun K. ve Refik Durbaş'ın hayvan karakterli kurgularından bir seçme yapılmıştır. Seçilen kitaplar sonraki süreçte okunarak kodlanmıştır. Hayvan karakterler özelinden pek çok iletinin verildiği çalışmada daha çok akılla ilgili iletilerin öne çıktığı görülmüş, duygu temelli iletilerin geri planda kaldığı bir eksiklik olarak tespit edilmiştir. Karakter eğitimi bağlamında düşünüldüğünde ise kurgularda hayvan karakterler aracılığıyla pek çok olumlu iletinin çocuk okura aktarıldığı, az da olsa incelenen eserlerde çocuk okurun olumsuz davranışlar sergilemesine neden olabilecek iletilere yer verildiği belirlenmiştir.

Anahtar Sözcükler: Çocuk edebiyatı, karakter eğitimi, fabl, masal, hayvan karakterler.

Children's Fiction Books and Character Education

Abstract

This present study determining the messages with the animal characters in children's fiction books was conducted with the case study design. To form the sample of the study, firstly textbooks written in the children's literature were reviewed and a list was created by determining the names of the authors writing in the categories of fable and fairy tale, and mainly by creating works about them. Then, the list was sent to two experts in the field of children' literature, and their ideas were collected on the selection of the works. Finally, a selection was formed with the animal fictions of Bestami Yazgan, Tarık Dursun K. and Refik Durbaş. These selected books were coded in the next step. It was found that messages mostly containing issues on wisdom in addition to many messages came to the forefront with the animal characters and feeling-based messages were neglected in these works. Within the scope of character education, it was also observed that while many positive messages were transferred to the reader with animal characters in the fictions, few negative messages which can cause children readers showing negative behaviors were encountered in the works.

Key Words: Children's literature, character education, fable, animal characters.

* Dr. Erzincan Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe Eğitimi Bölümü. E-posta: oyilmaz@erzincan.edu.tr

Giriş

Çocuk kitaplarındaki karakterler, çocuk okurun edebî zevkini geliştirme noktasında etkili oldukları kadar, çocuk okura birtakım iletileri vermek ve onun karakterini geliştirmek açısından da önemlidir. Çocuklar için kaleme alınan metinlerde her iletinin dikkate değer olacağı düşüncesinden hareketle çalışmada kurgusal nitelikli çocuk kitaplarındaki hayvan karakterler özelinde verilen iletiler değerlendirilmeye çalışılmıştır. Çalışma için böyle bir konunun seçilmiş olmasında daha önce karakter eğitimi çerçevesinde çocuk kitaplarındaki hayvan karakterlerin okura verdiği iletilerle ilgili bir çalışma yapılmamış olmasının ve Türkiye’de karakter eğitimi düşüncesine ilişkin genel bir planın bulunmamasının payı büyüktür.

Doğuştan kazanılmayan ve sosyal bir kavram olarak insanların çok yönlü özelliklerini tanımaya yarayan davranışlar bütünü ve doğru şeyleri doğru olabilmek amacıyla yapma iradesi şeklinde tanımlanabilecek karakter kavramı (Çağlayan, 2005; Akkiprik, 2007), kişilik ve mizaç kavramıyla zaman zaman karıştırılsa da sonradan kazanılması ve ahlaki değerlerle doğrudan ilgili olması yönüyle bu kavramlardan ayrılmaktadır (Katipoğlu, 2012; Kurudayıoğlu, Baş ve Aytan, 2013; Adler, 2001). Kişiliğin şekillendirilebilir boyutu olarak da tarif edilebilecek bu kavram kadına şiddet, kapkaç, tecavüz, gasp, madde bağımlılığı, intihar, sahtekârlık, dolandırıcılık, uyuşturucu kullanımı, rüşvet ve adam kayırma gibi birçok kötü hasletin sıklıkla işitildiği dünyada günden güne daha fazla üzerinde durulur bir hâl almaktadır.

Dünyada ve Türkiye’de geçmişi eskiye dayanan ve farklı adlarla anılagelen karakter eğitiminin, ilk defa Antik Yunan’da gündeme geldiği dile getirilmektedir. (Healea, 2006). 2016 yılının Türkiye’inde ise karakter eğitimi düşüncesinin gerekliliği anlaşılma ile birlikte, bu hususta sistemli bir eğitim politikasından bahsetmek henüz söz konusu değildir (Karatay, Destebaşı ve Demirbaş, 2015). En genel anlamıyla örtük veya açık program aracılığıyla yetişen yeni nesle temel insani ve evrensel değerleri kazandırma, değerlere karşı duyarlılık oluşturma ve onları davranışa dönüştürme konusunda yardımcı olma gayretinin ortak adı olarak tarif edilen karakter eğitimine (Ekşi, 2003) aynı zamanda bireylerin yaşamlarında doğru tercih yapmalarını sağlayacak bilgi, beceri ve yetenekleri kazandırabilmek için yapılan kasıtlı bir eğitim faaliyeti olarak da çerçeve çizmek mümkündür (Ekşi ve Katılmış, 2011). Dünyada son yüzyıllarda dinin kamusal alanda etkisini kaybedişi, pozitivist paradigmanın yükselişi ve bireycilik düşüncesinin ortaya çıkışı gibi bir kısım nedenlerle giderek büyüyen bir hareket hâline gelen karakter eğitimi programları (Sırrı, 2015), çeşitli kuruluşlar, kurslar, edebiyat ve müfredat materyalleri vasıtasıyla bireylere ulaşmaya çalışmaktadır (Arthur, 2003). Karakter eğitimi programları arasında net bir birlik olmamasına karşın (Arthur ve Revell, 2005) bu eğitimlerin genel amacı çocukken anlayışlı, ilgili, ahlaki değerleri olan, üretken, gençlik kapasitelerini en iyisini yapmak için kullanan, doğru şeyler yapan

Kurgusal Nitelikli Çocuk Kitapları ve Karakter Eğitimi

ve hayatının amacını anlayarak yaşayan bireyler yetiştirmektir (Battistich, 2005). Karakter eğitimi programlarında bireyin kişiliğinin sağlam, ahlaki bir zemine oturması, bireyin kendini tanması ve detaylarıyla bilmesi için uğraşılır (Bakdemir, 2010). Bir kısım değer yitimlerinin yaşandığı dünyada önemsenmesi gereken bir mesele olan karakter eğitimi düşüncesi toplumda giderek artan şiddet, baskı ve yıkıcı davranışların önlenmesinin de temel yolu olarak görülür (Lickona; Akt. Doğanay, 2007). Amacı erdemli vatandaşlar yetiştirmek olan karakter eğitimi programları, iyi ve kötü davranışları ayırt ederek toplumu inşa etmeyi kendine bir misyon edinir (Orhan, 2013). Biraz da bu misyonundan kaynaklanıyor olacak ki toplumun türlü kesimlerinden destek görür.

Karakter eğitiminde din, aile, akran grupları, kitle iletişim araçları, kültürel gruplar, gönüllü kuruluşlar, gelenek ve görenekler gibi faktörler etkili olsa da (Kılınç, 2011; Arthur, 2003; Gibbs ve Earley, 1994), karakter eğitimi esasında okul temelli bir programdır (Lockwood, 1997) ve bu programda öğretmene önemli görevler düşmektedir (Orhan, 2013, Berkowitz ve Grych, 2000; Karatay Destebaşı ve Demirbaş, 2015). Bu görevlerden biri de mevcut kurgusal nitelikli metinlerden faydalanarak çocuğa olumlu karakter özellikleri kazandırmaktır (Karatay, 2011) .

Çocuklara yönelik kurgusal nitelikli metinler, en başta edebiyata dair metinler olmakla birlikte karakter eğitimi düşüncesine de katkı sağlar. Bu metinler, çocuğu doğrudan eğitmek amacıyla vücuda getirilmese de onda olumlu etki ve izlenimler bırakmayı amaçlar. Çocuğun karşılaşabileceği durumlar karşısında olumlu tutum ve davranış sergilemesine imkân tanır, çocukların temel değerlerinin geliştirilmesine yönelik bir dizi fırsat sunar, nasıl davranacaklarına karar vermeleri hususunda onlara yardımcı olur ve erdemi geliştirmek için öğrencileri mücadeleye davet eder (Karatay, 2007a; Gibbs ve Earley, 1994; Bohlin, 2005). Edebiyatın eğitim yönünü keşfetmiş olacak ki Ezell, Ezell ve Stanley (2014) pek çok peri masalı, fabl, kıssa ve popüler çocuk kitabının karakter eğitiminin ilkeleri etrafında döndüğünü söyler. Almerico'nun (2014) söyleyişi ile güçlü bir öğretim aracı olan edebiyat, iyi karakter özelliklerini edebiyat ürünlerinin sayfalarından çocuklara öğretmede âdeta bir vasıta olur. Bu söyleyişin bir yansıması olarak dünyada ve Türkiye'de çocuk edebiyatı ve karakter eğitimi ile ilgili bilhassa son yıllarda pek çok çalışma yapılır (Ezell, Ezell ve Stanley, 2014; Almerico, 2014; Freeman, 2014; Karatay, Destebaşı ve Demirbaş, 2015; Karatay, 2007b; Gibbs ve Earley, 1994; O'Sullivan, 2004; Lintner, 2011). Bu çalışmalarda, karakter eğitiminde çocuk edebiyatının bir enstrüman olabileceği, çocuk edebiyatı yoluyla pek çok değer okura sezdirilebileceği fikri işlenir.

Karakter eğitimi üzerinde çocuk edebiyatının etkili olduğunu ortaya koyan genel çalışmalar kadar Tok'un (2012) çalışmasında ifade ettiği gibi çocuk kitaplarında canlandırılan hayvan karakterlerin karakter eğitimi üzerindeki etkisinin gündeme getirilmesi de kayda değer bir konudur. Bilindiği gibi pek çok çocuk, hayvanlara karşı aşırı ilgilidir ve birçoğu evini ve kalbini hayvanlarla paylaşmaktadır (Burke

ve Copenhaver, 2004). Dolayısıyla kurgusal nitelikteki metinlerde hayvan karakterlere yer verilmesi, çocukların kurguya karşı meraklarının artmasına ve dikkatlerinin daha fazla yoğunlaşmasına vesile olmaktadır (Ungan, 2006). Çocukların dikkatini çeken onlarda okuma alışkanlığının ve edebî zevkin temelinin atılması gibi önemli faydaları bulunan hayvan karakterli kurguların temel düşüncesi (Arıcı, Ungan ve Şimşek, 2014), hayvan karakterler aracılığıyla çocukta hayvan ve doğa sevgisinin değer olarak yerleşmesi, bu değerler için çocuğun yaşına uygun çabalar içine girmesi ve nihayetinde sosyal, ahlaki ve geleneksel değerlerin kazandırılmasıdır (Uğurlu, 2013). Daha açık bir deyişle hayvan karakterli kurguların başta gelen amaçlarından biri çocukların özverili, yardımsever, saygılı, sadık, tatlı dilli ve güler yüzlü bir birey olmalarına yardımcı olmaktır (Oğuzkan, 2010; Demirel, Çeçen, Seven, Tozlu, Uludağ, 2011; Yıldırım, 2012). Bunun dışında kurgusal nitelikli eserlerde hayvan karakterlerin yer almasının diğer bir nedeni ise karakterize edilerek gösterilen insanın hatalı ve kusurlu yanlarını düzeltmektir (Sinar, 2007). Çünkü bir kurgunun hayvan karakterler etrafında anlatılması genellikle bir eleştirinin alınganlık yaratmadan sunulması kolaylığına da dayanmaktadır (Yalçın ve Aytaş, 2008).

Pek çok noktada çocuk okur için dikkat çekici olan hayvan karakterlerle ilgili karakter eğitimi özelinde yapılmış bir çalışma olmamakla birlikte genel olarak kurgusal nitelikli metinlerde hayvan karakterlerin kullanımına ilişkin yapılmış çalışmalar vardır. Bunlardan ilki Fırat'ın (2012) La Fontaine'in fabllarında güçlü zayıf ilişkisini ortaya koyduğu çalışmasıdır. Onun tespitlerine göre fabllarda aslan, çevresi üzerinde korku uyandıran büyük ve zeki bir varlık olarak ön plana çıkarken; tilki akli ve kurnazlığıyla; eşek güce düşkünlüğü ve açgözlülüğüyle; kuzu kuvvetsizliğiyle; fare vefasıyla; kurbağa açgözlülüğü ve çaresizliğiyle; kurt ise zalimliğiyle ön plana çıkar. Erdal ve Gökmen (2010) ise çocuklara verdiği dersler açısından La Fontaine'in fabllarını incelediği araştırmalarında kurdun zalim, sahtekâr ve ahmak; kurbağa ve eşeğin gözü dışarıda ve memnuniyetsiz; tilkinin kurnaz, kötü düşünceli ve yalancı; yılanın nankör; ayının saf; farenin ise yardımsever bir görünüme sahip olduğunu dile getirmektedir. Yaklaşım tarzıyla bu çalışmalardan biraz farklı olmakla birlikte Nur da (2013) Mesnevi'deki hayvan karakterler üzerine yaptığı araştırmasında fabllarda metafor olarak kullanılan aslanın yiğitliğin, cesaretin, çalışmanın ve mertliğin simgesi olduğunu; aynı şekilde tilkinin kurbanlarını kandıran, tamahkâr, güce secde eden ve menfaatleri peşinde koşanları; eşeğin genellikle ahmaklığı, kıt anlayışı, tembelliği, gafilliği ve böbürlenmeyi; farenin açgözlülüğü, hırsızlığı ve kısa görüşlülüğü; filin güç ve masumiyeti; öküzün saflığı, kalın kafalılığı, görgüsüzlüğü; kurdun bencilliği, hırsı ve bilgisizliği; tavşanın akli ve özgürlüğü; ayının ahmaklığı ve ahmaklarla dostluk edecek kimselerin düştüğü durumları; yılanın ise sinsiliği sembolize ettiğini belirtmiştir. Yukarıdaki çalışmalar kadar meseleye genel bakmasa da Tilki ile Leylek fablı üzerinden ortaokul düzeyinde bir fabl incelemeye çalışan Dervişcemaloğlu (2014) da tilkinin kurnazlığı ve adaletsizliği temsil ettiğini düşünmektedir.

Literatürde de görüldüğü üzere kurgusal nitelikli metinlerde yer alan hayvan karakterler üzerinde yapılmış çalışmalar olsa da doğrudan karakter eğitimi bağlamında bu hayvan karakterlerin verdikleri dolaylı ya da dolaysız iletilere yoğunlaşan bir çalışma yoktur. Bu nedenle çalışma “Kurgusal nitelikli çocuk kitaplarındaki hayvan karakterler özelinde verilen iletiler nelerdir?” sorusuna cevap bulabilmek için kurgulanmıştır.

2. Yöntem

2.1. Araştırmanın deseni

Çalışma doküman analizi deseniyle yapılmıştır. Doküman analizi, araştırılması hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsamaktadır. Katılımcı tepkiselliğinin olmaması, uzun süreli analize ve geniş bir örnekleme fırsat tanınması bu desenin güçlü yönüdür (Yıldırım ve Şimşek, 2011; Merriam, 2013; Bowen, 2009). Forster’in (1995) ifade ettiğine göre doküman analizi dokümanlara ulaşma, dokümanların orijinalliği kontrol etme, dokümanları anlama, veriyi analiz etme ve kullanma olmak üzere dört aşamadan oluşmaktadır (Akt. Yıldırım ve Şimşek, 2011). Çalışmada kurgusal nitelikli çocuk kitaplarındaki hayvan karakterler özelinde verilen iletiler incelendiği için doküman analizi deseninin kullanılmasının uygun olacağı düşünülmüştür.

2.2. İncelenen Kitaplar

Çalışmada incelenecek olan kitapları belirleyebilmek amacıyla ilkin çocuk edebiyatı alanında yazılmış ders kitapları gözden geçirilmiş, bu kitaplarda yer alan fabl ve masal başlığı altında bu türle uğraşan, ağırlıklı olarak bu türde eser veren yazarların isimleri tespit edilerek bir liste oluşturulmuştur. Sonrasında bu liste iki çocuk edebiyatı uzmanına gönderilerek eser seçimi ile ilgili uzmanların görüşleri alınmıştır. Nihayetinde eserlere ulaşılabilirlik, çocuk bakışını yakalama, yazarların tanınırlığı gibi bir kısım ölçütler dikkate alınarak Bestami Yazgan, Tarık Dursun K. ve Refik Durbaş’ın hayvan karakterli kurgularından bir seçme yapılmıştır. Seçme yapılırken yazarların aynı içerikte fakat farklı isimlerle yayımlanan kitaplarından -Refik Durbaş’ın Kuyruklu Hayvan Masalları ve Kuyruğu Zıp Zıp Kanguru adlı eserlerinde olduğu gibi- yalnızca biri esas alınmıştır. Seçilen eserlerin telif olmasına, eğer fabl ve masal geleneğinden besleniyor ise birebir aktarım olmamasına dikkat edilmiştir. Ayrıca bir yazarın farklı kitaplarında ya da farklı yazarların kitaplarında tekrar eden fabllardan yalnızca biri çalışma kapsamı içinde düşünülmüştür. Seçilen kitapların künyelerine ve kısaltmalarına ilişkin detaylı bilgiler aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 1: Çalışma Grubunu Oluşturan Kitapların Künyelerine İlişkin Bilgiler

Yazar İsmi	Kitap ismi	Yayınevi	Yılı	Kısaltmalar
Bestami Yazgan	Paten Giyen Kaplumbağa	Nar Yayınları	2016	PGK
Bestami Yazgan	Yağmur Kuşları	Nar Yayınları	2009	YK
Bestami Yazgan	Olimpiyat Ormanı	Nar Yayınları	2011	OO
Refik Durbaş	Kuyruklu Hayvan Masalları	Can Çocuk Yayınları	2015	KHM
Refik Durbaş	Tilki Tilki Saat Kaç	Kök Yayıncılık	2007	TTSK
Refik Durbaş	Biri Dev Biri Pire	Can Çocuk Yayınları	2012	BDBP
Tarik Dursun K.	Bir Küçük Aslancık Varmış	Bilgi Yayınevi	2007	BKAV
Tarik Dursun K.	İyilikçi Tilki	Bilgi Yayınevi	2007	İT
Tarik Dursun K.	Az Gittik Uz Gittik Dere Tepe Düz Gittik	Arkadaş Yayınevi	2008	AGUGDTDG

2.3. Veri toplama ve analiz yöntemi

Çalışmanın verileri iki kaynaktan toplanmıştır. İlk olarak çalışmanın kuramsal zeminini oluşturacak yerli ve yabancı kaynaklar elektronik ve basılı olarak temin edilmiştir. Temin edilen bu kaynaklar betimsel analize tabi tutularak “karakter, karakter eğitimi, çocuk kitapları ve karakter eğitimi, hayvan karakterler ve karakter eğitimi” konularını içine alacak şekilde yorumlanmıştır.

İkinci olarak ise, çalışma grubunu oluşturan kitaplardan bazıları internet, kütüphane gibi sıradan yollarla, baskısı bulunmayan kitaplar ise yazarından doğrudan istenmek suretiyle elde edilmiştir. Herhangi bir işlem yapmadan birkaç kez okunan kitaplar, sonrasında araştırmacı tarafından kodlanmıştır. Bu kodlama işleminin sağlıklı olup olmadığını görmek adına ise kitaplar içinden rastgele seçilen bir tanesi bir nitel araştırma uzmanının yardımı ile kodlanmıştır. Bu kodlamalarda ölçülen olgunun geçen zaman içinde aynı biçimde ölçülebilmesi anlamına gelen zamana bağlı güvenilirliğe ve aynı zaman diliminde birden fazla araştırmacının bir olgu ya da olayı aynı biçimde ölçmesi anlamına gelen gözleme bağlı güvenilirliğe dikkat edilmiştir (Yıldırım ve Şimşek, 2011).

Çalışmada “aslan, at, ayı, boğa, bülbül, ceylan, çakal, deve, eşek, fare, fil, gelincik, gergedan, geyik, güvercin, ıslıkkuşu, kaplan, kaplumbağa, karga, katır, kedi, koyun, köpek, kuğu, kurbağa, kurt, kuzu, maymun, öküz, pars, penguen, serçe, sincap, tavşan, tavuskuşu, tazi, teke, tilki, yağmurkuşu, yarası, yengeç, yılan, zebra, zürafa” gibi pek çok koda ulaşılmış ancak bu kodlardan birçoğunun frekansı oldukça az tekrar ettiğinden kategoriler “aslan, ayı, eşek, fare, fil, karga, kurt, tavşan ve tilki” gibi hayvan karakterlerin adları ile oluşturulmuştur. Kategorilerin oluşturulmasında kategorilerin birbirinden bağımsız olmasına, bir diğer deyişle kategorilerin birbirini kapsamamasına dikkat edilmiştir.

Çalışmada elde edilen sonuçların geçerli ve güvenilirliğine ilişkin de birtakım tedbirler alınmıştır. En başta veri hâkimiyetini sağlamak adına veri seti üç kez okunmuş, çalışma bitiminde alan

Kurgusal Nitelikli Çocuk Kitapları ve Karakter Eğitimi

uzmanlarına ilgili çalışma okutturulmuş, onların öneri ve eleştirileri ışığında kısmi düzeltmeler ve değişiklikler yapmaya özen gösterilmiştir.

Bulgular ve Yorum

Tablo 2: Aslan karakteri ile ilgili bulgular

İletiler	Kitaplar
Ormanda son sözü aslan söyler.	KHM, 14
Aslan daima aslan payını almak ister.	KHM, 78
Gücü elinde tutan aslan, sürekli etrafındaki canlılara saldırarak onlara zarar verir.	TTSK, 46; BDBP, 39; BDBP, 35; BDBP, 33; YK, 12; AUDTDG, 103
Zalimlik yapmak isteyen aslan, kötü niyetinin bedelini öder.	PGK, 54
Ormanın kralı olan aslana güvenilmez.	KHM, 90
Ormanlar kralı aslan, başkalarının fikrin alırken onlardan kendi düşündüğünü söylemelerini ister.	TTSK, 44
Aslan kibriyle etrafındakileri incitir.	BKAV, 100
Aslanın küçük gördüğü kimseler, gün gelir büyük işlere imza atar.	BKAV, 101
Aklını kullanmayan aslan, midisinin esiri olup ölüme gider.	BDBP, 41
Aslan kimsenin hakkını yedirmez.	GTY, 54
Aslan hakkı teslim eder.	BKAV, 78
Ormanların kralı aslan, iş bölümünü eşit şekilde yapıp imeceyi kolaylaştırır.	KHM, 15
Sevgi ve dostluk karşısında aslan bile yumuşar.	YK, 101-102
Aslan verdiği sözün altında kalmak istemez.	BKAV, 12
Aslan uyumlu davranışlar sergiler.	AUDTDG, 107
Yapılan vefasızlığın karşısında aslan sessiz kalmaz.	GTY, 50

Tablo 2’de aslan karakteri ile ilgili iletilerin olduğu bulgulara yer verilmiştir. Tablo 2’ye göre aslanın en belirgin özelliği baskıcı bir karakter oluşu, midesine söz geçiremeyişi ve bu yüzden etrafındaki canlılara zarar verişidir. İletilerde görüldüğü üzere ormanın tek hâkimi olan aslan kibirli davranmakta, genellikle ormanda son sözü söylemektedir. Aslanın akılsızlığı ve güvenilir olmadığına ilişkin kimi iletiler incelenen kurgularda öne çıksa da onun sözünün arkasında durması, çevresindeki canlıların hakkını savunup hakkı haklıya teslim etmesi, uyumlu davranışlar sergileyip yapılan vefasızlığa sessiz kalmaması aslanın sivrilen özellikleri arasındadır.

Tablo 3: Ayı karakteri ile ilgili bulgular

İletiler	Kitaplar
Ayı bazen bal çalar.	TTSK, 48
Ahmak ayı, iyilik yapayım derken kötülük yapar.	BDBP, 64
Ayı karşısına çıkan durumu hemen kavrayamayacak kadar saf bir varlıktır.	BKAV, 32
Ayı verdiği akılla problemlerin çözümüne yardımcı olur.	BKAV, 109
Ayı işini layıkıyla yapmaya çalışarak çevresindekileri hoşnut eder.	AUDTDG, 15

İncelenen kurgularda ayı karakteri ile ilgili öne çıkan iletiler Tablo 3’te verilmiştir. Bu iletilerde ayının özverili ve yardımsever bir hayvan olduğuna yönelik yapılan vurguların yanında ayının bal hırsızı olduğuna, çevresinde olan biteni kavrayamayacak kadar saf bir varlık oluşuna ve ahmaklığı ile ün saldığına temas edilmiştir.

Tablo 4: Eşek karakteri ile ilgili bulgular

İletiler	Kitaplar
Aklını kullanmayan eşek, bunun bedelini hayatıyla öder.	BDBP, 33; BKAV, 121
Arkadaşlarına akıl veren eşek, verdiği akılla onların hayatlarını kaybetmesine neden olur.	BKAV, 47
Kendisine söylenen sözler karşısında gurura kapılan eşek, bunun etkisiyle aklını kullanamaz.	BDBP, 33
Çevresindekilerin ne yaşadığını bilmeyen eşek, kendi haline şükretmez.	BDBP, 21
Arkadaşlarına şaka yapmak isteyen eşek, bu yaptığı şaka yüzünden zor duruma düşer.	KHM, 38
Eşek etrafındaki varlıkların önünü açabilmek amacıyla onlara zaman zaman akıl verir.	BKAV, 23

Eşek karakteri ile ilgili iletiler eserlerde genellikle akılsızlık temelinde verilmektedir. Tablo 4 incelendiğinde eşeğin akılsızca davrandığı için kendi hayatını ve arkadaşlarının hayatlarını tehlikeye attığını söylemek mümkündür. Ayrıca eserlerde yine aklını kullanamamanın tesiriyle eşek karakterinin kibire kapıldığına ve şükretmediğine ilişkin iletilere rastlanmaktadır.

Tablo 5: Fare karakteri ile ilgili bulgular

İletiler	Kitaplar
Gevezelik yapıp kendisini fil ile kıyaslayan fare, kediyi görünce fil ile olan farkını anlar.	KHM, 41
Kibir fareyi felakete sürükler.	BDBP, 53
Fare kediye inanmakla hata yapar.	BKAV, 74
Bazen bir çözümde ısrarcı davranmak fareyi felakete sürükler.	BDBP, 59
Fare cesaretiyle büyük işlerin üstesinden gelir.	PGK, 32
Fare konuşarak meselelerine çözüm bulur.	PGK, 30
Fare tecrübe ederek bir işin doğrusunu öğrenir.	AUDTDG, 67
Tedbirini alıp akıllıca düşünen fare, giriştiği işten başarıyla çıkar.	PGK, 35

Fare karakterine ilişkin bulgular Tablo 5'te verilmiştir. Tablo 5 gözden geçirildiğinde farenin kibri ile dikkat çektiği görülmektedir. Bunun yanında fare ısrarcı kişiliği, cesareti, iletişim kurma becerisi ve tedbirli davranışlarıyla kurgularda öne çıkmaktadır.

Tablo 6: Fil karakteri ile ilgili bulgular

İletiler	Kitaplar
Fil hayvanları dinleyerek onlara sevgiyle yaklaşarak sorunlara çözüm bulmaya çalışır.	KHM, 44
Fil aklını kullanıp arkadaşlarına ders vererek problemleri çözer.	GTY, 15
Fil yardımlaşmadan ve paylaşmadan yanadır.	GTY, 11
Gücüyle övünen fil, aklını kullanamadığı için başarı elde edemez.	KHM, 50
Bir işi başarmadan başardım havasına giren fil, sonunda kaybeder.	OO, 14
Yavrusuna zarar verilen filin intikamı acı olur.	BDBP, 47
Fillerin bilinçsizce hareketi etraflarında yaşayan diğer canlılara zarar verir.	BDBP, 48

Fil karakteri ile ilgili bulgulara bakıldığında neredeyse filin olumlu ve olumsuz vasıflarının eşit oranda kitaplarda yer bulduğu görülmektedir. Aklını kullanıp ya da çevresindekilere sevgiyle yaklaşım onların problemlerini çözen fil bazen de kibrinin esiri olmakta, intikam duygusuyla hareket etmekte ve bilmeden de olsa etrafındaki canlılara zarar vermektedir.

Kurgusal Nitelikli Çocuk Kitapları ve Karakter Eğitimi

Tablo 7: Karga karakteri ile ilgili bulgular

İletiler	Kitaplar
Okuyan karga aldanmaz.	PGK, 43
Karga, okulda yiyeceklerini paylaşmayı öğrenir.	PGK, 44
Karga tevekkül sahibidir.	BKAV, 50
İktidar hırsı için birbirine düşen kargalar bunun bedelini öderler.	BKAV, 123
Karga hırsızlığı alışkanlık hâline getirebilir.	AUDTDG, 112
Karga kurnazlık yaparak başkasının sırtından geçinmek ister.	BKAV, 10
Övülmekten hoşlanıp aklını kullanamayan bunun bedelini kısa zamanda öder.	AUDTDG,112

Tablo 7'deki karga karakteri ile ilgili bulgular incelendiğinde karganın olumsuz özelliklerinin daha fazla öne çıktığı görülmektedir. Övülmekten hoşlanan, kurnazlık yapıp başkalarının sırtından geçinen yer yer hırsızlığı âdet haline getiren karga, incelenen kurgularda zaman zaman da okuma azmi, paylaşma arzusu ve tevekkül sahibi oluşu ile sivrilmektedir.

Tablo 8: Kurt karakteri ile ilgili bulgular

İletiler	Kitaplar
Gücü elinde tutan kurt, menfaat söz konusu olunca adaleti unuttur.	BKAV, 76; TTSK, 39
Kurt ahmaklığının cezasını çeker.	KHM, 58; KHM, 64; TTSK, 10; TTSK, 20; TTSK, 44; BKAV, 16; AUDTDG, 103
Gösteriş düşkününü kurt, bu merakının bedelini ağır öder.	TTSK, 20
Azgın bir hayvan olan kurt, yaptığı kötülüğe kılıf bulmaya çalışır.	KHM, 44
Karşısındaki küçük gören ve önemsemeyen kurt, bunun bedelini öder.	GTY, 43
Başkası için hinlik düşünen kurt, sonunda belasını bulur.	KHM, 18
Kurt kurnazlık yaparak başkasının sırtından geçinmek ister.	BKAV, 10
Kurt başkalarına söylediğini en başta kendi yapmaz.	KHM, 68
Kurt midesini düşünerek çevresindekilere karşı vahşice davranır.	GTY, 40

Kurt karakteri ile ilgili incelenen eserlerde verilen iletiler Tablo 8'de verilmiştir. Tablo 8 gözden geçirildiğinde kurt karakterine ilişkin tek bir olumlu iletinin olmadığı görülmektedir. Genellikle ahmaklığı ile kurgularda sivrilen kurt beraberinde zalimlik, adaletsizlik, hinlik, söylem ve eylemlerde tutarsızlık temelli iletilerle birlikte anılmaktadır.

Tablo 9: Tavşan karakteri ile ilgili bulgular

İletiler	Kitaplar
Tavşan aklını kullanarak şartları lehine çevirir.	KHM, 84; BKAV, 80; BDBP, 48-49; KHM, 30
Tavşan bir işi başarabilmek için elinden geleni yapar.	OO, 12
Haksızlık karşısında isyan eden tavşan, kaderine razı gelmeyerek aslana kafa tutar.	BDBP, 40
Gözünü hırs bürüyen tavşan, akıllıca hareket edemediği için girdiği işten zararlı çıkar.	PGK, 25
Tavşan misafirperver ve yardımseverdir.	GTY, 36
Tavşan nefsinin esiri olmaz.	YK, 59
Tavşan zorbalığa karşıdır.	KHM, 47
Tavşanlar ürkek ve korkak yaratıklardır.	BKAV, 24
Mal bölme endişesi tavşanları birbirine düşürür.	YK, 55
Tavşan tembelliğinden önüne çıkan fırsatları iyi değerlendiremez.	AUDTDG, 111

Tablo 9’da tavşan karakterine ilişkin iletilere yer verilmiştir. İletilere bakıldığında özellikle akli kullanma konusunda tavşan karakterinin mahir olduğu görülmektedir. Olumlu vasıflarıyla iletilerde ön plana çıkan tavşan azimli davranmakta, haksızlığa ve zorbalığa karşı durmakta, yardımsever davranmakta, temkinli olmakta, nefsinin buyruğuna girmemektedir. Bunların yanında az da olsa tavşan zaman zaman miskinlik gösterebilmekte, hırsının esiri olabilmektedir.

Tablo 10: Tilki karakteri ile ilgili bulgular

İletiler	Kitaplar
Tilki aklını kullanarak istediğini elde eder.	AUDDTG, 22-23; KHM, 87; TTSK, 36-37; İT, 44; AUDDTG, 112
Tilki kendinden önce olup biten olayları analiz edip buna göre tavır alır.	TTSK, 46
Tilki başına bir iş geleceğini anlayınca yaptığı işten çark edebilir.	AUDDTG, 25
Tilki kendisine yapılan iyiliği unutmaz.	İT, 47
Tilki ortaya çıkan yeni durumlara uyum sağlamakta güçlük yaşamaz.	BDBP, 33
Tilki kurnazlığıyla en yakın arkadaşının bile canını tehlikeye atmadan kaçınmaz.	BDBP, 32
Tilki menfaati söz konusu olunca karşısındakini kandırmaktan geri durmaz.	AUDDTG, 117; TTSK, 10; TTSK, 17; TTSK, 26; TTSK, 31; TTSK, 52
Kurnaz tilki hayatta kalabilmek için sözde adalet için adaletsiz taksimler yapar.	KHM, 78
Kurnazlık yapan tilki, elindekinden olur.	TTSK, 7; TTSK, 39
Zaman değişse de işini kurnazlıkla yürüten tilki daima mevcut pozisyonunu korur.	KHM, 55
Tilki hırsızlık yapar.	TTSK, 12; KHM, 72; İT, 36
Tilki zor zamanlarda kendinden başkasını düşünmez.	GTY, 11
Tilki övülmeyi sever.	PGK, 8
Kötülük tilkinin neredeyse etiketi olmuştur.	AUDDTG, 68; AUDDTG, 112; PGK, 11; YK, 15; YK, 93
Tilkiler menfaatleri söz konusu olunca çabucak anlaşmazlığa düşerler.	BKAV, 76
Tilki başkasının malını kendisininmiş gibi kullanır.	PGK, 38; BKAV, 15; TTSK, 10
Sonradan aslan olmaya çalışan tilki, bunun cezasını çeker.	YK, 15
Tilki türlü gerekçelerle yalan söyler.	İT, 36; BKAV, 15; BKAV, 115

İncelenen kurgusal metinlerde en sık tekrar eden iletiler tilki karakteri ile ilgilidir. Tablo 10’da görüldüğü gibi bu iletilerin çok önemli bir kısmı da kurnazlık üzerinedir. Daha çok olumsuz taraflarıyla tilki karakterinde görülen kurnazlığın zaman zaman olumlu yansımaları da olabilmektedir. Kurgularda aklını kullanarak istediğini elde eden, hatasında ısrar etmeyip kendisine yapılan iyiliği unutmayan tilki ekseriyetle adaletsiz davranmakta, kanaat etmemekte, hırsızlığı meslek hâline getirmekte, başkası için kötü düşünmekte, başkasının malını kendi malı gibi kullanmakta, özentî davranışlar sergilemekte ve menfaati söz konusu olduğunda yalan söylemektedir.

Tartışma ve Sonuç

Kurgusal nitelikli çocuk kitaplarındaki hayvan karakterler özelinde verilen iletilerin incelendiği araştırmada incelen eserlerde pek çok hayvan karaktere rastlansa da daha fazla ön plana çıkmalarından dolayı “aslan, ayı, eşek, fare, fil, karga, kurt, tavşan ve tilki” karakterleri üzerinde durulmuş, esasında bir metafor olan bu karakterlerin doğrudan ya da dolaylı olarak okura verdiği iletiler tespit edilmeye çalışılmıştır.

Çalışmaya konu olan kurgularda ilk dikkat çeken hayvan karakterlerden biri ormanların kralı olan aslandır. Aslan kurgularda biraz da kral rolünde olmasının tesiriyle daima son sözü söylemekte, hayvanlar arasında bir güç olduğunu hissettirmektedir. Zalim, midesine söz geçiremeyen, kibirli bir varlık olarak eserlerde sivrilen aslan, bu olumsuz özelliklerinin dışında haklıya hakkı teslim eden, pozisyonu itibarıyla kimsenin hakkını yedirmeyen, ormanda eşit bir şekilde iş bölümü yapmaya gayret sarf eden, uyumlu davranışlar sergileyip verdiği sözün altında kalmak istemeyen bir karakter olarak da resmedilmeye çalışılmaktadır. Fırat'ın (2012) yaptığı çalışmaya bakıldığında da benzer bulgulara ulaşmak mümkündür. Onun çalışmasında aslan karakteri çevresi üzerinde korku uyandıran büyük ve zeki bir varlık olarak öne çıkmıştır. Esasında çalışmada aslan karakteri ile ilgili olumlu ve olumsuz iletilerin denk bir biçimde öne çıkmasının nedeni aslan karakterinin yöneten ve idare eden pozisyonda oluşuyla yakından ilgili olabilir. Yapılacak kısa bir gözlem sonucunda bireyin çevresinde görebileceği zalim, kibirli, nefsinin esiri; hakka riayet eden, uyumlu, adil, sözüne sadık yönetici tipleri düşünüldüğünde aslanın kurgularda resmediliş şekli yerinde bir kurgulama olarak değerlendirilebilir.

Kurgularda sivrilen bir diğer hayvan karakter ise ayıdır. Kitaplarda, iyi niyetli ve saf bir hayvan şeklinde gösterilen ayının bala karşı zaafı ve iyilik yapmak isterken kötülük yapabileceğine ilişkin iletiler ön plandadır. Ayı karakterinin saflığına ilişkin bulgular Erdal ve Gökmen (2010) tarafından yapılan çalışmanın bulgularıyla da örtüşmektedir. Ayının iyi niyeti ile ilgili olmasa da onun ahmaklığı ile ilgili bulgular ise Nur'un (2013) yaptığı çalışma ile yakınlık göstermektedir. Nur çalışmasında ayının ahmaklığı ve ahmaklarla dost olan kimselerin düştüğü durumu temsil ettiğini ifade etmiştir. Kesişen bu üç çalışmanın bulguları akıllı düşman-akılsız dost tartışmasını yeniden ortaya koymak açısından dikkate değerdir. Duygusal hassasiyetleri ikinci plana atması yönüyle eleştirilebilecek bu iletiler, akılı yüceltmesi yönüyle önemsenmelidir.

Eşek karakteri de çalışmada öne çıkan varlıklardan biridir. Eşek ile akılsızlık kavramının eşleştirilerek verildiği iletilerde eşeğin ahmaklığından, kibrinden ve açgözlülüğünden bahsedilmektedir. Fırat (2012), Nur (2013), Erdal ve Gökmen'in (2010) çalışmalarında da eşek karakteri ile ilgili söylenenler bu minval üzeredir. Aklın önemi, kibrin ve açgözlülüğün kötülüğüne dair eşek üzerinden verilen iletiler şüphesiz karakter eğitimi açısından önemlidir. Ancak ayı karakterinde görüldüğü üzere akılı yüceltme derken "Arkadaşlarına akıl veren eşek verdiği akılla onların hayatlarını kaybetmesine neden olur (BKAV, 47)." şeklinde çevredekilere yardım etme konusunda kişiyi ikileme sokacak iletilerin verilmesinde daha özenli davranılmalıdır. Zira yardımseverlik insanları birbirine bağlayan önemli bir mayadır, bu mayanın bozulması insanlar arasındaki iletişimin daha da kopması manasına gelebilir.

Kurgularda üzerinde durulan hayvan karakterlerden biri de faredir. Fare kurgularda kibri, özentili kişiliği, anlamsız ısrarı; cesareti, iletişim kurma becerisi ve akılı ile sivrilir. Çalışmada ortaya çıkan

bulguların bu konudaki literatürle birebir örtüştüğünü söylemek mümkün değildir (Fırat 2012, Nur 2013, Erdal ve Gökmen 2010). Bunun sebebi çalışmanın kurgusal metinler üzerinde yapılması olabilir. İncelenen eserlerde özellikle bir çözümde ısrarcı davrandığı için felakete uğrayan bir fareden bahsedilmesi ve farelerin konuşarak meselelerine çözüm bulabileceği düşüncesi üzerinde dikkatle durulmalıdır. Sabit fikirli olmamak ve iletişim kanallarını açarak başkalarının düşüncelerine saygı duymak açısından önem arz eden bu fikirler insanların meselelerini kavgadan ve şiddetten beslenerek çözdüğü, her gün birçok şiddet haberinin basın yayın organlarına yansıdığı bir dönemde demokratik kültürü yüceltilmesi noktasında da kayda değerdir.

Fare gibi fil de incelenen eserlerde öne çıkan hayvan karakterler arasındadır. Çevresindeki diğer varlıklara sevgiyle yaklaşması, onların problemlerini çözmesi, yardımlaşmadan ve paylaşmadan yana olması onun övülebilecek taraflarıyken gücüyle övünmesi, bir işi bitirmeden başardım havasına girmesi ve belki de en kötüsü intikam duygusu ile hareket etmesi filin istenmeyen özellikleri arasındadır. Literatürde gücü ve masumiyeti ile öne çıkan fil açısından çalışmadaki en sıkıntılı ileti, yavrusuna zarar verilen filin intikamının acı olmasıdır. Evlat son derece kıymetli bir varlık olmasına karşın başlarına musibet gelen bireylerin intikam duygusuyla hareket etmesi ve ellerine geçen ilk fırsatta kendilerine yapılabilecek misliyle karşılık vermeleri sıkıntılı bir durum olarak değerlendirilebilir. Ayrıyeten kişinin kendisine yapılabilecek cezalandırabileceği yönünde bir inancın oluşması adalet kavramı üzerinde tartışmalar açıp toplumsal kargaşaya neden olabilir.

Çalışmaya konu olan eserlerde öne çıkan hayvan karakterlerden bir başkası ise kargadır. Tevekkül içinde olmak ve yiyeceklerini arkadaşlarıyla paylaşmak karganın eserlerde sivrilen olumlu özellikleriyken hırsızlık yapmak, iktidar hırsına kapılmak, başkalarının sırtından geçinmek onun olumsuz özellikleri arasında sayılabilir. Karganın kurgular içinde en fazla dikkat çeken yönü ise kendisine söylenen güzel sözlerden çabuk etkilenmesi ve aklını kullanamamasıdır. Günlük hayatta insanın övücü nitelikte sözlerin tesirine çabuk kapılmasının bir eleştirisi olan bu ileti, bir işin önünü sonunu düşünerek hareket etmek gerektiğini anlatması açısından çocuk okurun hayatına yön verecek bir niteliğe sahiptir.

Karga gibi kurgularda ahmaklığı ile sivrilen karakterler arasında kurdu da saymak mümkündür. İncelenen eserlerde tek bir olumlu özelliğine rastlanmayan kurt ekseriyetle adaleti gözetmeyen, gösteriş düşkünü, kibir sahibi, başkası için kötülük düşünen, zalimlikte sınır tanımayan bir varlık olarak karakterize edilir. Fırat (2012), Erdal ve Gökmen'in (2010) yaptığı araştırmalarda da zalimliği ve ahmaklığı ile dikkat çeken kurt daima nefsinin esiri olur. Midesini düşünerek çevresindekilere zulmeden bu karakter dünyada kötü düşünen, hayatı yalnızca kendi keyfinden ve isteklerinden ibaret gören insanların varlığına işaret etmesi noktasında önem arz etmektedir. Ayrıca kurt karakteri ve onun

Kurgusal Nitelikli Çocuk Kitapları ve Karakter Eğitimi

şahsında verilen iletiler çocuk okurun hayatta iyi ve kötü karakterlerin olabileceğini öğrenmesine de vesile olabilir.

Kurt gibi ahmaklığı ile ön plana çıkmasa da kötü niyeti ile ön plana çıkan karakterler arasında tilki de vardır. Aklını kullanarak çevresinde olup biteni analiz eden, ortaya çıkan yeni durumlara kolayca uyum sağlayabilen tilki karakteri büyük oranda ise aklını kötüye kullanmakta, daima kurnazlık peşinde olmaktadır. Nitekim Dervişcemaloğlu (2014) da çalışmasında tilkinin kurnazlığı temsil ettiğini söylemektedir. Tilki ile ilgili kurgularda dikkat çeken diğer durumlardan birisi ise tilkinin menfaati söz konusu olunca karşısındakini kandırmaktan geri durmamasıdır. Hayattaki menfaatperest insanların kurgulardaki yansıması biçiminde ortaya çıkan bu bulgu Nur'un (2013) çalışmasıyla da örtüşmektedir. Nur Mesnevi'deki hayvan karakterler üzerine yaptığı çalışmasında tilkinin menfaat peşinde koşanları temsil ettiğini ifade etmiştir. Bunların yanında eserlerde tilki adaletsizliği, hırsızlığı ve yalancılığı ile öne çıkmıştır. Bu bölümün başında da söylendiği gibi esasında bir metafor olan tilki karakteri dünyada güce secde eden, tek kutsalı kendi çıkarı olan, kendi iyiliği ve rahatı için yapamayacağı kötülük bulunmayan insanları kitaplarda resmettiği için dikkate değerdir. Çocuk okura her daim olumlu olanın gösterilemeyeceği gerçeğinden hareketle davranışları olumlanmamak kaydıyla tilki gibi karakterlerin çocuk kitaplarında yer bulması faydalı olabilir.

İncelenen eserlerde tilki karakterinde olduğu gibi aklıyla ön plana çıkan ama bu aklı iyi yönde kullanan bir başka karakter ise tavşandır. Kurgularda çoğunlukla aklı, azmi ve yardımseverliği ile dikkat çeken tavşan karakterinin az da olsa tembelliğine de değinilmektedir. Fakat bu konudaki literatüre bakıldığında doğal olarak tavşanın aklı ile ön plana çıktığı görülmektedir (Nur 2013). Nitekim bu çalışmada da tavşan karakteri özelinde verilen iletilerin çoğu akıl eksenindedir. Tavşanla ilgili eserlerde dikkat çeken iletilerden bir başkası da aslında zayıf yaratılışlı bu hayvanın zorbalığın karşısında durması ve haksızlığa karşı isyan ederek yeri geldiğinde aslana bile karşı gelmesidir. Doğruyu ve hak olanı söylemek için fiziki olarak güçlü görünmeye gerek olmadığı sezdirmesi yönüyle tavşan karakteri ile ilgili verilen iletiler son derece önemlidir.

Sonuç olarak, hayvan karakterler özelinden pek çok iletinin verildiği çalışmada daha çok akılla ilgili iletiler öne çıktığı görülmüş, bir eksiklik olarak duygu temelli iletilerin daha geri planda kaldığı tespit edilmiştir. Karakter eğitimi bağlamında düşünüldüğünde ise kurgularda hayvan karakterler aracılığıyla pek çok olumlu iletinin doğrudan ya da dolaylı olarak çocuk okura aktarıldığı, az da olsa *“Arkadaşlarına akıl veren eşek, verdiği akılla onların hayatlarını kaybetmesine neden olur”* ve *“Filin intikamı acı olur.”* ifadelerinde saklı olduğu gibi çocuk okurun olumsuz davranışlar sergilemesine neden olabilecek iletilerin verildiği belirlenmiştir.

Kaynaklar

- Adler, A. (2001). *İnsan tanıma sanatı* (K. Şipal, Çev.). İstanbul: Say Yayınları.
- Akkiprik, G. B. (2007). *Genel lise öğretmenlerine göre karakter eğitimi yoluyla öğrencilere kazandırılacak değerler: Çok boyutlu bir araştırma*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, İstanbul: Yeditepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Almerico, G. M. (2014). Building character through literacy with children's literature. *Research in Higher Education Journal*, 26, 1-13.
- Arıcı, A. F. ve Urgan, S. (2014). Çocuk edebiyatı. T. Şimşek (Ed.), *Çocuk edebiyatı türleri ve çocuk eğitime katkıları* (ss.215-324). Ankara: Grafiker Yayınları.
- Arthur, J. (2003). Character education in British education policy. *Journal of Research in Character Education*. 1 (1). 43-58.
- Arthur, J., & Revell, L. (2005). *Character formation in schools and the education of teachers*. Canterbury: Christ Church University College.
- Bakdemir, A. (2010). *İlköğretim ve ortaöğretimde görev yapan öğretmenlerin ahlak ve karakter eğitimi konusundaki algı, tutum ve eğitimsel uygulamaları*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Tokat: Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal bilimler Enstitüsü.
- Battistich, V. (2005). *Character education, prevention and positive youth development*. Washington: Character Education Partnership.
- Berkowitz, M. W. & Grych, J. H. (2000). Early character development and education. *Early Education & Development*, 11 (1), 55-72.
- Bohlin, K. E. (2005). *Teaching character education thorough literature*, USA: Routledge.
- Bowen, Glenn A. (2009). Document analysis as a qualitative research method. *Qualitative Research Journal*, 9 (2), 27- 40.
- Burke, C. L. & Copenhaver, J. G. (2004). Animals as people in children's literature. *Language Arts*, 81 (3), 205-213.
- Çağlayan, A. (2005). *Ahlak pusulası, ahlak ve değerler eğitimi*. İstanbul: DEM yayınları.
- Demirel, Ş., Uludağ, M. E., Seven, S., Çeçen, M. A. (2011). Edebî metinlerle çocuk edebiyatı. Ş. Demirel (Ed.), *Edebî metinlerle çocuk edebiyatında türler* (ss. 141-370). Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Dervişcemaloğlu, B. (2014). Ortaokul düzeyinde bir fabl inceleme örneği. *Turkish Studies*, 9/9, 475-488.
- Doğanay, A. (2007). Sosyal bilgiler öğretimi. C. Öztürk (Ed.), *Değerler eğitimi* (ss. 226-257). Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Ekşi, H. (2003). Temel insani değerlerin kazandırılmasında bir yaklaşım: Karakter eğitimi programları. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 1 (1), 79-96.
- Ekşi, H. ve Katılmış, A. (2011). *Karakter eğitimi*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Erdal, K. ve Gökmen, A. (2010). Çocuklara verdiği dersler açısından La Fontaine'nin fablları. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 3 (10), 259-271.
- Fırat, H. (2012). La Fontaine'in fabllarında güçlü-zayıf ilişkisi. *Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 32, 115-132.
- Freeman, G. G. (2014). The implementation of character education and children's literature to teach bullying characteristics and prevention strategies to preschool children: An action research project. *Early Childhood Educ*, 42, 305-316.
- Gibbs, L. J. & Earley, E. J. (1994). *Using children's literature to develop core values*. Bloomington: Phi Delta Kappa Educational Foundation.
- Healea, C. (2006). Character education with resident assistants: A model for developing character on college campuse. *The Journal of Education*, 186 (1), 65-77.
- Karatay, H. (2007a). *Değer aktarımı açısından yerli ve yabancı çocuk edebiyatı ürünleri*. 38. ICANAS, Uluslararası Asya ve Kuzey Afrika Çalışmaları Kongresi'nde sunulmuştur. Ankara.

Kurgusal Nitelikli Çocuk Kitapları ve Karakter Eğitimi

- Karatay, H. (2007b). Dil edinimi ve değer öğretimi sürecinde masalın önemi ve işlevi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 5 (3), 463-475.
- Karatay, H. (2011). Karakter eğitiminde edebî eserlerin kullanımı. *Turkish Studies*, 6 (1), 1439-1454.
- Karatay, H., Destebaşı, F. ve Demirbaş, M. (2015). Çocuk edebiyatı ürünlerinin 6, 7 ve 8. sınıf öğrencilerinin karakter gelişimine etkisi. *Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi Türkçe Öğretimi Özel Sayısı, ÖS (II)*, 123-140.
- Katipoğlu, B. (2012). Din psikolojisi açısından kişilik ve karakter analizi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 23 (5), 341-348.
- Kılınc, M. (2011). *İlköğretim hayat bilgisi programı karakter eğitimi boyutunun öğrencilerin tipik performanslarına dayalı olarak değerlendirilmesi: Kırşehir örneği*. Yayımlanmamış doktora tezi, Erzurum: Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Klein-Ezell, C., Ezell, D., Stanley, S. P. & Powell, S. E. (2014). Character education using children's literature, puppets, magic tricks and balloon art. *International Journal of Humanities and Social Science*. 4 (14), 1-15.
- Kurudayıoğlu, M., Baş, B. ve Aytan, N. (2013). 7. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki hikâyelerin karakter eğitimi açısından incelenmesi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 1 (4), 22-37.
- Lintner, T. (2011). Using "Exceptional" children's literature to promote character education in elementary social studies classrooms. *The Social Studies*, 102, 200-203.
- Lockwood, A. L. (1997). Character education: Controversy and consensus. California: Corwin Press.
- Merriam, S. B. (2013). *Nitel araştırma: Desen ve uygulama için bir rehber* (Çev. Ed. S. Turan). Ankara: Nobel Yayınları.
- Nur, İ. H. (2013). Mesnevîde hayvan karakterleri. *AVKAE Dergisi*, 3 (1), 18-30.
- O'Sullivan, S. (2004). Books to live by: Using children's literature for character education. *The Reading Teacher*, 57 (7). 640-645.
- Oğuzkan, F. A. (2010). Çocuk edebiyatı. Ankara: Anı Yayınları.
- Orhan, A. (2013). *Hayat bilgisi dersi programının karakter eğitimi açısından öğretmen ve öğrenci perspektiflerine göre değerlendirilmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Sivas: Cumhuriyet Üniversitesi Eğitimi Bilimleri Enstitüsü.
- Sınar, A. (2007). Çocuk edebiyatı. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.
- Sırrı, V. (2015). Karakter eğitimi: Dün, bugün, yarın. *Tarih Kültür ve Sanat Araştırmaları Dergisi*, 4 (1), 121-144.
- Tok, M. (2012). Mesnevîdeki masalların farklılığı ve eğitimsel işlevi. *Dil ve Edebiyat Eğitimi Dergisi*, 4. 42-57.
- Uğurlu, S. B. (2013). Resimli çocuk kitaplarında hayvan karakter kullanımı. *Turkish Studies*, 8 (4), 1381-1393.
- Ungan, S. (2006). Fabl türünün çocuk edebiyatındaki yeri ve günümüzde bu türden yararlanma olanakları. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 14, 105-114.
- Yalçın, A. ve Aytaş, G. (2008). Çocuk edebiyatı. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Yıldırım, A ve Şimşek, H. (2011). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldırım, M. (2012). Kısa anlatı türleri. Konya: Çizgi Kitabevi Yayınları.